МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., професор Баранова В.Г.
_____
“_____”_____ 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності “Фінанси і кредит ”

за темою:

«Прямі податки в системі державного регулювання доходів юридичних і фізичних осіб»

Виконавець:
Студент 62 групи ФЕФ

Стойков Денис Іванович
(прізвище, ім’я та по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Баранова Вікторія Глібівна
(прізвище, ім’я та по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

1.1. Суть податку та економічна сутність оподаткування 6

1.2. Сутність прямого оподаткування та його значення в сучасних умовах 12

1.3. Поняття та особливості прибуткового оподаткування 15

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз динаміки надходжень прямих податків до Державного та місцевих бюджетів в Україні 22

2.2. Оцінка регулюючої функції прямих податків 42

2.3. Фактори, які впливають на пряме оподаткування фізичних та юридичних осіб 53

РОЗДІЛ 3 ПОДАТКОВА РЕФОРМА ТА РОЗВИТОК СТИМУЛЮЮЧИХ ОСНОВ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1. Імплементація зарубіжного досвіду прямого оподаткування юридичних і фізичних осіб 60

3.2. Основні напрями реформування прямого оподаткування в Україні 67

ВИСНОВКИ 75

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 79

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах прямі податки мають великий вплив на доходи юридичних і фізичних осіб, тому увага приділяється створенню ефективної системи прямого оподаткування.

Проблема прямого оподаткування завжди займала важливе місце, тому що саме за допомогою прямого оподаткування добре продивляються відносини між платниками податків і державою, також прямі податки займають значну частину надходженнях до бюджету, тобто впливають на становлення і розвиток країни. Прямі податки – досить складна фінансова категорія, яка з одного боку не повинна бути нестерпним тягарем для платників, а з іншого боку повинна збирати достатню кількість кошт для виконання функцій і завдань держави. Жодна країна світу не може існувати без системи прямого оподаткування, тому що вона є основою збільшення рівня економічної активності населення, розвитку виробництва і економіки загалом.

Пряме оподаткування України складний незбалансований механізм, що дуже негативно впливає на ефективність даної системи. В Україні для системи прямого оподаткування характерні великі витрати на адміністрування податків, несприятливий економічний клімат для ведення та розвитку бізнесу, несправедливість і нерівномірність розподілу податкового навантаження. Виходячи з цього питання, регулювання доходів юридичних і фізичних осіб системою прямого оподаткування є досить актуальним для країн з ринковою економікою, що продовжує формуватися, особливо у сучасних соціально-економічних та політичних умовах.

Питаннями сутності системи прямого оподаткування держави та ролі такої системи, а також особливостями реформації займались такі фахівці-економісти як О. Д. Василик, А. С. Гальчинський, А. І. Крисоватий, Я. В. Литвиненко, М. В. Мельник, М. І. Мітіліно, В. М. Опарін, С. І. Юрій, А. І. Даниленко, О. І. Пилипченко та інші. Разом з тим, через умови, у яких

опинилася Україна під впливом політичних та економічних змін, питання податкової реформи залишається відкритим.

Метою дипломної роботи є розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності прямих податків у системі державного регулювання доходів юридичних та фізичних осіб.

Для досягнення визначеної мети поставлено та вирішено наступні *завдання*:

- розглянуто суть податку та економічну сутність оподаткування;

- визначено сутність прямого оподаткування та його значення в сучасних умовах;

- виділено поняття та особливості прибуткового оподаткування;

- проаналізовано динаміку надходжень прямих податків до державного та місцевих бюджетів України;

- оцінено регулюючу функцію прямих податків;

- досліджено фактори, які впливають на пряме оподаткування фізичних та юридичних осіб;

- визначена імплементація зарубіжного досвіду прямого оподаткування;

- запропоновано напрями реформування прямого оподаткування в Україні.

Об'єктом дослідження даної роботи виступає система прямого оподаткування України.

Предметом дослідження є методичні підходи та рекомендації щодо регулювання доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою прямого оподаткування.

Методи дослідження. Для досягнення мети дипломної роботи та вирішення поставлених задач було використано системний підхід, що сприяло проведенню комплексного дослідження засобів регулювання доходів фізичних і юридичних осіб системою прямого оподаткування. При дослідженні теоретичних засад формування та функціонування системи прямого оподаткування було використано наступні методи пізнання: аналіз, синтез,

індукція, дедукція та конкретизація. В процесі аналізу динаміки надходжень прямих податків до державного та місцевих бюджетів України, оцінювання ефективності регулюючої функції прямих податків та факторів впливу на пряме оподаткування фізичних та юридичних осіб, а також дослідження досвіду зарубіжних країни використано методи групувань, порівняння, горизонтального та статистичного аналізу. Для наочного зображення статистичного матеріалу, було використано такі методи як узагальнення та графічного зображення даних. У процесі розробки рекомендацій щодо системи прямого оподаткування України використано наступні методи: аналізу, синтезу, групування, порівняння.

Інформаційною базою є Податковий кодекс України, статистичні звіти Міністерства фінансів України, Державної служби статистики, Державної фіскальної служби України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, дисертаційні та монографічні дослідження, інтернет ресурси.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота містить узагальнену теоретичну базу стосовно регулювання доходів фізичних і юридичних осіб за допомогою системи прямого оподаткування України, а також рекомендації щодо підвищення ефективності прямих податків у системі державного регулювання доходів юридичних та фізичних осіб.

Відповідно до поставлених завдань узагальнимо основні результати проведеного дослідження, а саме:

1. У результаті розгляду суті податку та економічної сутності оподаткування, було виявлено, що податки мають двоїстий характер: з одного боку, вони виступають специфічною формою виробничих відносин, у чому складається їхнє суспільне утримання, а з іншого боку, є частиною вартості національного доходу в грошовій формі, що характеризує їхнє матеріальне утримання. Також податки в реальному податковому механізмі - безповоротна, без еквівалентна і термінова форма примусового стягнення з платників податків відповідно до чинного податкового законодавства частини їхнього доходу з метою задоволення суспільно необхідних потреб.

2. У результаті визначення сутності прямого оподаткування, та його значення в сучасних умова, було зазначено, що кожний вид податків має свої специфічні риси і функціональне призначення, та займає окреме місце в податковій системі. Так прямі податки - це податки, стягнуті в результаті придбання й акумулювання матеріальних благ, що залежать від доходу або майна, і платниками які безпосередньо є власники цих доходів або майна. Отже найважливішими видами прямих податків в Україні є податок на прибуток і прибутковий податок. Прямі податки мають у своїй основі або особистість, або доходи, незалежно від джерел, або майно, незалежно від прибутків. Тобто, в даний час, прямі податки складають основу податкових систем держав із розвинутою ринковою економікою.

3. У ході виділення поняття та особливості прибуткового оподаткування, було визначено, що Головною перевагою прибуткового оподаткування в ринковій економіці є пряма залежність розміру податків від розміру отриманого доходу (прибутку). Ніякі інші податки не мають такої залежності від кінцевих результатів діяльності господарюючих суб'єктів і громадян, як прибуткові податки. Крім того, недоліки прибуткових податків складаються, по-перше, у складності обчислення оподаткованого доходу (прибутку), оскільки платник завжди прагне сховати частину зароблених засобів. По-друге, прибуткові податки можуть виступати афективним фіскальним інститутом лише при умові досягнення в державі визначеної стадії економічного розвитку, коли суб'єкти господарювання будуть мати достатньо можливостей для одержання прибутку, а громадяни - особистих доходів, головною складовою яких є заробітна плата.

4. У результаті аналізу динаміки надходжень прямих податків до державного та місцевих бюджетів України, було встановлено, що питома вага надходжень прямих податків до бюджету України у загальному обсязі податкових надходжень становить, у середньому 46,31 %. Це вказує на важливість правильного адміністрування цих податків створення умов, які сприяли би заохоченню платників податків нараховувати і сплачувати податки у повному обсязі відповідно до бази оподаткування. Також план надходжень за прямими податками щорічно перевиконується, це свідчить про дієвість фіскальної функції прямого оподаткування.

5. У ході оцінки регулюючої функції прямих податків визначено, що необхідна тісна взаємодія заходів податкового регулювання із удосконаленням макроекономічного і фінансового регулювання: забезпечення стабільності грошової одиниці, фінансової відкритості країни, ефективного макроекономічного регулювання, відкритості державного управління. Також чим стабільніше буде система оподаткування, тим впевненіше почуватиме себе підприємець: він може заздалегідь та досить точно розрахувати, який буде ефект від виконання укладених ним угод, вирішення господарських проблем,

проведення фінансових операцій, адже невизначеність — це самий головний ворог підприємництва. Підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком, але ступінь ризику принаймні подвоюється, якщо до нестійкої ринкової кон'юнктури додається нестабільність податкової системи, нескінченні зміни ставок та умов оподаткування.

6. У результаті дослідження факторів, які впливають на пряме оподаткування фізичних та юридичних осіб виявлено, що найважливішим якісним фактором з позиції фіскальної спрямованості є рівень ухилення від сплати податків. Саме ухилення можна розглядати з трьох положень: економічного – коли надмірний рівень податкового навантаження на платників податків і вони вимушені легальним чи нелегальним шляхом приховувати свої прибутки (доходи); соціально-психологічного – у розумі платників ще не сформована думка про обов'язковість сплати податків, що приводить к мінімізації податкових відрахувань; правового – відсутність жорсткої системи покарань за ухилення від оподаткування, що обумовлено неточністю податкового законодавства, яка створює шляхи ухилення в рамках закону.

7. В рамках визначення імплементації зарубіжного досвіду прямого оподаткування встановлено що, підвищення рівня оподаткування з метою вирішення фіскальних завдань і поповнення бюджету може бути основою податкової стратегії лише на якийсь час, тому, що це заважає створенню нових підприємницьких структур і призводить до масових банкрутств. Тобто імплементація зарубіжного досвіду в Україні можлива, але тільки одна лиш зміна податкового законодавства не призведе до позитивного результату. Податкова система не існує окремо від інших систем країни, тому зміна повинна проходити й у інших системах, що зробило б податкове законодавство дієвим і сприяло б жорсткому додержанню законодавства. Лише використання комплексного підходу забезпечить ефективне функціонування податкової системи і на ряді з податковою – усіх інших систем.

8. На основі проведеного дослідження, з метою удосконалення діючої системи прямого оподаткування України, запропоновано: використовувати

комплексний підхід, в рамках стратегії розвитку державних фінансів, для побудови та застосування механізмів податкового регулювання; використовувати комплексний підхід для отримання результатів, які будуть характеризуватися високою ефективністю, в податковому регулюванні.

Отже, система прямого оподаткування має бути побудована так, щоб збільшення виробництва призводило до зменшення податкового навантаження на одиницю продукції, а збільшення доходів бюджету відбувалося не за рахунок збільшення кількості податків і ставок оподаткування, а за рахунок збільшення бази оподаткування (доходу або прибутку) у платників. Сума оподатковуваного прибутку повинна зменшуватися на суми, спрямовані на реінвестування, тобто придбання основних засобів за рахунок частини отриманого прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко А. П. Раціональне оподаткування та його принципи в ринковій економіці. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/329.pdf

2. Буряковский В.В. И др. Налоги. - Днепропетровск; Пороги - 2008. , с. 45-561.

3. Воронова Л.К. Фінансове право України: підручник / Л.К. Воронова — К.: Прецедент; Моя книга, 2014. - 448 с.

4. Орлюк О. П. Фінансове право: навчальний посібник / О. П. Орлюк — К.: Київ Юрінком Інтер, 2009.

5. Податковий кодекс України від 24.12.2015 № 909-VIII. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/nk/

6. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютий І.О., Демиденко Л.М., Романюк М.В. та ін.]; За редакцією І.О. Лютого. – К.: Центр учбової лтератури, 2009. – 456 с.

7. Золотько І. А. Податкова система: навчальний посібник / І. А. Золотько. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.

8. Податкова система: Навчальний посібник / За ред. В. Л. Андрущенка. — К.: «Центр учбової літератури» Київ, 2015. – 416 с.

9. Ткаченко А. В. Історія становлення та розвитку податкової системи України / А. В. Ткаченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. - № 2. – С. 128-133

10. Рябчук О. Г. Еволюція регулювання доходів населення шляхом їх оподаткування / О. Г. Рябчук // Економіка та держава. – 2012. - № 6. – С. 44 – 47

11. Кондюх О. І. Теоретичні аспекти функціонування податкового інструментарію держави / О. І. Кондюх // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. - № 2. – С. 134 – 137

12. Котенко А. М. До питання про принципи у податково-правовому регулюванні / А. М. Котенко // Фінансове право. – 2014. - № 2. - С. 22 -24

13. Бабич Л. Барсук Р. Податкове реформування в Україні : напрямки удосконалення // Економіка України. - 2012. - №8. - С.9-18. , с. 9

14. Поляничко А. О. Європейське підґрунтя основних засад оподаткування / А. О. Поляничко // Фінансове право. – 2014. - № 1. – С. 196 – 200

15. Бердар М. М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

16. Льовочкін С. Податкова структура в Україні та шляхи її вдосконалення // Економіка України. - 2011р. - №8. - С. 62-71. , с.12-17

17. Бердар М. М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

18. Ткаченко Т. Податок на прибуток і прямі іноземні інвестиції // Економіка України. - 2013. - №4. - С.26-33. , с.26

19. Лелюх І. Що краще: податок на прибуток чи на витрати? // Економіка України. - 2009. - №5. - С.92-97., с.92

20. Подік І. І., Гончаров Ю. В. Роль податків у забезпеченні економічної безпеки України: історичний аспект // І. І. Подік, Ю. В. Гончаров // Actual problems of economics. – 2012. - № 12. – С. 30 – 44

21. Конституція України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page

22. Закон України «Про бюджетну систему України» від 05.12.1990 № 512-XII із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/512-12

23. Звіт про виконання Державного бюджету за 2011 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449.

24. Звіт про виконання Державного бюджету за 2012 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635.

25. Звіт про виконання Державного бюджету за 2013 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=212666.

26. Звіт про виконання Державного бюджету за 2014 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=257806.

27. Звіт про виконання Державного бюджету за 2015 рік. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513

28. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України за січень-жовтень 2016 року. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=343683

29. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2011 рік [Щербина І.Ф., Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2012. – 96 с.

30. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік [Щербина І.Ф., Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2013. – 73 с.

31. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2014. – 80 с.

32. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2015. – 77 с.

33. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 рік [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2016. – 80 с.

34. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – червень 2016 року [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2016. – 80 с.

35. Турянський Ю. І., Львівська К. А. Податки як суспільно-економічна категорія, їх функції та види / Ю. І. Турянський, К. А. Львівська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 1. – С. 296 – 302

36. Руда Г.С. Податкова політика як інструмент регулювання діяльності юридичних осіб. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/19_AND_2012/Economics/3_113920.doc.htm

37. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник. / Під редакцією д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, проф. Майбурова І. А. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с.

38. Педь І. В. Механізм впливу податків на заробітну плату, зайнятість та міграцію робочої сили / І. В. Педь // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. - № 4-5. – С. 149 – 153

39. Кізима А. Спеціальні податкові режими як інструмент податкового регулювання. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/275/2/GEB_2009_No1-A_Kizyma_I_Kushniryk-Special_tax_regimes__117.pdf

40. Коротун В. І. Альтернативні системи оподаткування: теоретичні засади і практика застосування / В. І. Коротун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. - № 5. – С. 32 – 36

41. Круковська О. В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/125.pdf

42. Гаркуша Н. М. Молелі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: навчальний посібник/ Н.М. Гаркуша, О.В. Цуканова, О.О. Горошанська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1081071040712/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/modeli_i_metodi_priynyattya_rishen_v_analizi_ta_auditi

43. Безпалько І. Р. Аналіз конкурентоспроможності податкової системи України в сучасних глобалізаційних умовах. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4381

44. Дорош Н.І. Податкова система України і розвинутих зарубіжних країн (порівняльний аналіз) // Фінанси України . – 2014. - №6. – с. 75 – 82.

45. Черник Д. Г. Теорія і історія оподаткування. – [Електронний ресурс] / Д.Г. Черник Ю.Д. Шмелєв. – Режим доступу: http://stud.com.ua/20448/ekonomika/teoriya_ta_istoriya_opodatkuvannya

46. Світовий досвід оподаткування: Японія. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/japan/

47. Кириленко О.П. Класичні засади оподаткування у вітчизняній системі // Фінанси України, № 11, 2010 р.

48. Нікітіна Л.О., Блащук Н. І. Порівняльно-правовий аналіз елементів податкової системи України та Німеччини. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.migrantinfo.org.ua/country-articles/Germany/opodatkuvannya-nimechchyny.htm

49. Дмитровська В. С. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування. – [Електронний ресурс] / В. С. Дмитровська. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2008_4_2/zmist.htm

50. Кисельова О. М. Податковий кодекс як інструмент втілення конкретної економічної політики / О. М. Кисельова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №3. – С. 44-49

51. Антоненко В. М. Прогресія та регресія в оподаткуванні: переваги та недоліки в контексті удосконалення податкового регулювання. – [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/5523/1.pdf

52. Фінансовий портал «Мінфін». – [Електронний ресурс] – Режим доступ: http://minfin.com.ua/taxes/-/taxrate.html

53. П(С)БО 17 «Податок на прибуток». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://proaudit.com.ua/standart/p-s-bo-17-podatok-na-pributok.phtml

54. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=4789